

's-Gravelandse landgoederen (A15)

1 Algemene gegevens

Nummer	A15
Naam gebied	's-Gravelandse landgoederen
Regio Natuurbeheerplan 2020	Amstel, Gooi & Vecht
Gemeente(n)	Wijdmeren, Gooise Meren, Hilversum
Overige wettelijke en beleidsmatige gebiedsbeschermingsregimes relevant voor natuur	<ul style="list-style-type: none"> • geen
Gebruik / functie	Natuur, recreatie
Oppervlakte NNN	418 hectare
Eigendom / beheer	Natuurmonumenten en particulieren

2 Oppervlakte en samenhang NNN

De **oppervlakte** van het NNN in de 's-Gravelandse landgoederen bedraagt in totaal 418 hectare. De **samenhang** binnen het gebied komt tot uitdrukking in de aaneenschakeling van landgoederen met het kenmerkende kleinschalige landschap van bossen en graslanden. Ook het watersysteem vormt een verbindend element binnen het gebied.

De **samenhang** met andere NNN gebieden bestaat allereerst uit natte en droge natuurverbindingen. Dit geldt met name voor natuurverbindingen met nabijgelegen NNN-gebieden zoals Spanderswoud en Corversbosch (A16), Oostelijke Vechtplassen (A13) en Gooise zuidflank (A18). Via Laegieskamp, Gijzenveen en Cruysbergen (A14) kunnen soorten zich verplaatsen naar Naardermeer en Zuidpolder beoosten (A12).

Figuur 1: Ligging NNN-gebied 's-Gravelandse landgoederen en omliggende NNN-gebieden inclusief nummer.. Voor een overzicht van de natuurbeheertypen wordt verwezen naar het Natuurbeheerplan.

3 Landschapsecologische karakteristiek

Ontstaangeschiedenis

De 's-Gravelandse landgoederen liggen in het **stuwwallenlandschap** nabij Hilversum (fysisch-geografische regio: hoge zandgronden). Het gebied is ontstaan bij de opstuwing van de Utrechtse Heuvelrug in het Saalien en ligt op de overgang van het Hollands-Utrechtse laagveengebied en de hogere Gooise zandgronden. In de 15^e en 16^e eeuw vond ontginning en ontzanding plaats, wat resulteerde in de karakteristieke rechthoekige structuur in het gebied en lagere ligging dan oorspronkelijk het geval was. De 's-Gravelandsevaart werd gegraven ter ontwatering en om veen en zand naar Amsterdam te vervoeren. De retourlading bestond uit stadsvuil, dat her en der werd opgebracht als bodemverrijking. In eerste instantie werden de gronden gebruikt als weiland en voor de verbouwing van boekweit. Al snel werden de aanwezige boerenhoven in gebruik genomen als zomerverblijf, waarbij ze werden voorzien van een aangebouwde herenkamer. In de 18^e eeuw werden de in totaal 10 landgoederen verder ontwikkeld tot grote verblijven met uitgestrekte parken in de Engelse of Franse stijl.

Abiotische en ruimtelijke karakteristiek

Een deel van de landgoederen is inmiddels eigendom van Natuurmonumenten, die de gebieden heeft opengesteld voor recreatief medegebruik. De cultuurhistorische betekenis komt, naast de gebouwen, onder meer tot uiting in het verkavelingspatroon en kleinschalige en gevarieerde grondgebruik. De meeste graslanden zijn verpacht aan agrariërs. De bodem bestaat overwegend uit leemarm zand. Door de ligging nabij de laaggelegen Oostelijk Vechtplassen en de goed doorlaatbare bodem is dit gebied een wegzijgingsgebied. Water moet aangevoerd worden om de sloten watervoerend te houden. Inlaat van schoon kwelwater vindt onder andere plaats vanuit de Hilversumse Meent via het Luye Gat en de watergang aan de oostrand van 's Graveland.

Het landschap bestaat uit een kleinschalige afwisseling van graslanden en houtopstanden zoals bos en oude lanen. De **beslotenheid** is een duidelijk kenmerk van het gebied, dat aan drie kanten grenst aan provinciale wegen. Door de omvang van het gebied is er echter vooral geluidsoverlast aan de randen. Binnen de landgoederen zijn op een aantal plaatsen rustgebieden ingericht. Daar zijn de paden met takken geblokkeerd.

Huidig gebruik

De landgoederen zijn deels in beheer bij Natuurmonumenten en deels bij particulieren. De landgoederen van Natuurmonumenten zijn ingericht voor zowel natuur als recreatief medegebruik, met name als wandelgebieden. De meeste noordelijke landgoederen hebben de grootste bezoekersaantallen (Schaep en Burgh, Boekesteyn en Bantam), omdat deze nabij het bezoekerscentrum liggen. Hier ligt ook een aantal fietspaden. Gooilust is een hondenuitlaatgebied en wordt met name in het weekend zeer druk bezocht door omwonenden. De andere landgoederen zijn veelal alleen te voet toegankelijk en bezoekersaantallen zijn hier lager. De graslanden rond de landgoederen zijn grotendeels verpacht aan particulieren.

Kernkwaliteiten

Op basis van het voorgaande wordt in de 's-Gravelandse landgoederen de volgende ecologische kernkwaliteit onderscheiden, die de basis vormt voor het behoud van biodiversiteit die (inter)nationaal en/of regionaal van belang is:

- Landgoederenzone op stuwwalflank met aaneengesloten bos- en parklandschap

4 Natuurwaarden

De natuurwaarden, zowel actueel als potentieel, zijn hierna beschreven aan de hand van de kernkwaliteit van het gebied.

Kernkwaliteit: Landgoederenzone op stuwwalflank met aaneengesloten bos- en parklandschap

Actuele natuurwaarden

Een groot deel van het oppervlak van het gebied bestaat uit een besloten bos- en parklandschap met (extensieve) graslanden en enkele akkers. Hier wisselen bosschages, oude lanen en opener terreindelen elkaar af. Veel van de aanwezige bossen hebben inmiddels een natuurlijke opbouw met dominantie van eiken of beuken. Deze worden gerekend tot **N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos**. Met name de diversiteit aan boomsoorten in Schoonoord is noemenswaardig. Op de locaties waar nog typische stinzenbeplanting aanwezig is wordt het bos beheerd als **N17.03 Park- of stinzenbos**. De soortenrijkdom aan planten ligt op sommige buitenplaatsen boven de 300 soorten (bijvoorbeeld in Gooilust) en de grote aantallen van soorten als dalkruid, lelietje-der-dalen, adderwortel en (wilde) narcis zorgen voor een zeer fraai en bloemrijk beeld in lente en voorzomer. Naast planten zijn ook veel **paddenstoelen** van bossen en lanen op gebufferde bodem aanwezig en ook is het gebied rijk aan bijzondere mossen en korstmossen.

De bossen en lanen vormen verder een belangrijk leefgebied voor **bos- en /of struweelvogels**, waaronder de glanskop, boomklever, appelvink en bosuil. Een nieuwkomer is de middelste bonte specht met minstens één broedgeval in 2018. Ook de **boommarter** komt hier voor. Oude, holle bomen vormen ook een belangrijk element voor **vleermuizen**, waaronder rosse vleermuis, watervleermuis, gewone grootovleermuis en franjestaart. Enkele soorten overwinteren in oude ijskelders op Schaap en Burgh en Hilverbeek. De overgangen van droog bos op zand naar extensieve (deels vochtige) graslanden is waardevol voor de **das**, die enkele burchten heeft op de landgoederen.

De graslanden worden deels extensief beheerd als **N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland**. Een deel wordt nog verpacht en heeft een intensiever gebruik (bijv. rundveehouderij in Spiegelrust). Ook zijn er een aantal akkers aanwezig. Voor zover bekend zijn de natuurwaarden op de intensievere graslanden en akkers beperkt, hoewel met name dassen hier wel zullen foerageren en ook ganzen maken gebruik van de graslanden.

In het gebied ligt een aantal watergangen en meertjes of poeltjes. Deze worden beheerd als **N04.02 Zoete Plas** en staan in ieder geval deels onder invloed van kwel vanaf de stuwwal. Lokaal staat in deze sloten doorschijnend glanswier en groot blaasjeskruid. Op sommige locaties zijn jonge stadia van verlanding aanwezig, waaronder soms drijftillen. In de wateren komt de **ringslang** voor en in de oudere, geïsoleerde wateren ook **kamsalamander**. Deze wateren en oevers zijn ook van belang voor **ongewervelden van natte milieus**, zoals libellen.

De intensiever gebruikte en beheerde terreinen, die met name door hoge bezoekersaantallen minder of geen hoge natuurwaarden herbergen, bestaan ook uit een kleinschalige afwisseling van bos, bosranden en opener terrein (**Multifunctionele natuur**). Deze dragen wel sterk bij aan het samenhangende groene karakter en de kleinschalige afwisseling van de landgoederenzone als geheel en deze kwaliteit vormt daarmee de basis voor zowel natuurbehoud als recreatie in het gehele gebied.

Potentiële natuurwaarden

Met name voor de nog intensief gebruikte graslanden en akkers liggen er mogelijkheden voor een extensiever en meer natuurgericht beheer in de vorm van **N12.02 Kruiden- en faunarijk**

grasland of N12.05 Kruiden- of faunarijke akker. Daarmee kan het belang van het gebied voor bijvoorbeeld **vogels van kleinschalig landschap** en soorten als de das verder toenemen. De ambitie is verder om een aantal dennen-, eiken- en beukenbossen om te vormen naar park- en stinzenbossen.

5 Abiotische en ruimtelijke condities

In tabel 1 zijn de kernkwaliteiten en bijbehorende actuele en potentiële natuurwaarden weergegeven in relatie tot de voor deze waarden relevante abiotische en ruimtelijke condities. De condities zijn gelijk voor actuele en potentiële natuurwaarden en daarom niet afzonderlijk weergegeven. Deze tabel geeft daarmee inzicht in de aspecten waarmee rekening dient te worden gehouden in het ecologisch onderzoek naar de mogelijke (significante) gevolgen van een plan of project in het NNN.

Tabel 1: Actuele en potentiële natuurwaarden in relatie tot de vereiste abiotische en ruimtelijke condities ('X')

	Vereiste abiotische condities										Vereiste ruimtelijke condities						
	Veenbodem	Relatief voedselarme	Oude bodem (ongestoord)	Buffercapaciteit bodem /	(Micro) reliëf	Windwerking	Stabiel hoog (grond)waterp	Peil- en/of overstromings	Basenrijke en/of brakke	Goede (grond-)en	Bestaand water- en / of	Cultuurhistorisch element	Openheid	Beslotenheid	Rust (beperkte)	Stilte	Donkerte
Landgoederenzone op stuwwalflank met aaneengesloten bos- en parklandschap																	
Multifunctionele natuur	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-
N04.02 Zoete Plas	-	-	-	X	-	-	X	-	X	X	X	-	-	-	X	X	X
N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X	X	
N12.05 Kruiden- of faunarijke akker	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X	X	
N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	X	X	
N17.03 Park- of stinzenbos	-	X	X	X	-	-	-	-	-	X	-	-	X	X	X	X	
Paddenstoelen	-	X	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	
Vogels van kleinschalig landschap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	X	X	X	X	
Bos- en/of struweelvogels	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	X	X	X	X	
Vleermuizen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	-	X	X	X	X	
Ongewervelden van natte milieus	-	-	-	X	-	-	X	-	-	X	X	-	-	-	-	-	
Boommarter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	X	X	X	X	
Das	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	X	X	X	X	X	
Kamsalamander	-	-	-	X	-	-	X	-	-	X	X	-	X	-	-	-	
Ringslang	-	-	-	X	-	-	X	-	-	X	X	-	X	X	X	-	

6 Vervangbaarheid

De 's-Gravelandse landgoederen hebben een eeuwenlange historie, die heeft geleid tot het huidige zeer gevarieerde en cultuurhistorisch waardevolle landschap. De natuurwaarden van sommige extensieve graslanden zijn op zichzelf wel relatief eenvoudig vervangbaar, maar in zijn totale samenhang moet eigenlijk de hele landgoederenzone als onvervangbaar worden beschouwd.